

Sensorveiledning ordinær eksamen vår 2024

Emnekode	Emnenavn	Eksamensdato	Campus	Emneansvarlig Navn
BOOJUR22-1-24V	Barn i offentlig omsorg – Juridiske perspektiv og beslutningstaking	21.05.24 kl. 10 – 24.05.24 kl. 10	Hjemmeeksamen med alle hjelpemidler tilgjengelig	Tina Gerds-Andresen
Beskrivelse av hva det ut fra emnets læringsmål og innhold forventes at kandidatene skal kunne				
Emnets læringsmål:				
Etter fullført emne er det forventet at studentene:				
Kunnskap				
<ul style="list-style-type: none"> ✓ har inngående kunnskap om de juridiske bestemmelsene som regulerer barn som mottar tiltak utenfor hjemmet, herunder barnevernloven med tilgrensende lovverk, FNs barnekonvensjon, og Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. ✓ har inngående kunnskap om barnets beste som faglig, etisk og juridisk begrep ✓ har inngående kunnskap om barns rett til beskyttelse og omsorg, og barns rett til informasjon og medvirkning, i alle beslutninger som angår deres liv ✓ har inngående kunnskap om faglig skjønn, og hvordan dette påvirker barnevernfaglige beslutninger og får konsekvenser for praktisk utførelse				
Ferdigheter				
<ul style="list-style-type: none"> ✓ kan kritisk reflektere over og analysere barn og foreldres behov for oppfølging ved tiltak utenfor hjemmet ✓ kan analysere betydningen av barnets beste i ulike faser av oppfølgingsarbeidet ✓ kan analysere betydningen av tverrprofesjonell tiltaksoppfølging når barn mottar tiltak utenfor hjemmet ✓ kan kritisk reflektere over barneverntjenestens strukturelle makt, egne holdninger og verdier, og hvordan det påvirker barnevernfaglig praksis				
Generell kompetanse				
<ul style="list-style-type: none"> ✓ kan analysere og redegjøre for relevante juridiske og barnevernfaglige problemstillinger, og hvordan dette innvirker på arbeidet med barn som mottar tiltak utenfor hjemmet ✓ kan anvende anerkjente og relevante metoder slik at barn og foreldres rett til medvirkning ivaretas i arbeidet med plasseringer utenfor hjemmet				
Oppgavetekst til eksamen:				
Eksamensoppgaven består av to oppgaver som hver for seg må vurderes til karakteren E eller bedre at besvarelsen som helhet skal være bestått. Ved karakterfastsettelsen vektet begge oppgavene likt. Besvarelsen skal ha et samlet omfang på maks 3.000 ord.				
Casus:				
Barnevernstjenesten har besluttet å fremme sak om omsorgsovertakelse for Lise 11 år. Hun har bodd i fosterhjem siden 2019, etter samtykke fra foreldrene. Mor døde kort tid etter. Far til Lise bor i samme by som fosterhjemmet. Han har siden Lise flyttet i fosterhjem, flere ganger vært innlagt på sykehus grunnet psykisk uhelse.				

Lise har hatt samvær med far ca. en gang i måneden av 6 timer per gang, i fosterhjemmet. Men grunnet fars psykiske helse, er det flere samvær han har uteblitt fra uten forvarsel. Fosterforeldrene til Lise menes hun påvirkes negativt av samværene, hvor hun oppleves mer spent og urolig dagene før samvær. Hun veksler mellom å glede og grue seg. Far er veldig fysisk og vil holde Lise nær, og klemmer henne mye og lenge under samværene, noe fostermor mener Lise blir litt overveldet av. Far har alltid med hjemmelaget mat under samværene, og etter noen timer virker det til at Lise slapper mer av. Etter samværene opplever fostermor at Lise er helt utslitt, og fostermor er tydelig i sin tilbakemelding på at hun ikke mener samvær hver måned er til jentas beste. Fostermor mener det er nødvendig å redusere samværet dersom de skal klare å ivareta omsorgsoppgaven videre.

Mor var fra Thailand, og flyttet til Norge etter å ha giftet seg med jentas far i 2010. Mor har stor familie i Thailand, og før jenta flyttet i fosterhjem var hun årlig på sommerferie 6 uker hos familien i Thailand. Familien i Thailand har ikke hatt kontakt med jenta etter at hun flyttet i fosterhjem.

I forbindelse med forberedelse av begjæringen om omsorgsovertakelse tok du kontakt med jentas skole. Skolen beskriver ei jente som fungerer godt både faglig og sosialt. Skolen har ikke erfart endringer på jenta i tilknytning til samvær.

Oppgave 1:

Ta utgangspunkt i følgende tekst:

Barn og foreldre har rett til samvær med hverandre etter en omsorgsovertakelse, hvis ikke annet er bestemt, jf. barnevernsloven § 7-1 jf. § 7-2 første ledd første punktum. Dette utgangspunkt følger også av EMK artikkel 8 og FNs barnekonvensjon artikkel 9 nr. 3.

Samværets omfang skal fastsettes konkret etter en individuell, bred og sammensatt vurdering. Ved denne vurderingen skal det blant annet tas hensyn til barnets behov for beskyttelse, barnets utvikling og barnets og foreldrenes mulighet for å opprettholde og styrke båndene mellom seg, jf. barnevernsloven § 7-2 annet ledd. Hensynet til barnets beste skal tillegges avgjørende vekt ved denne vurdering, jf. barnevernsloven § 7-2 annet ledd tredje punktum jf. også Grunnloven § 104

En omsorgsovertakelse er av midlertidig karakter, jf. barnevernsloven § 8-3 tredje ledd. Som utgangspunkt må det legges til grunn at det er best for barnet å bo hos sine foreldre, jf. barnevernsloven § 1-5 første ledd. Målsettingen med samvær skal derfor være å tilrettelegge for gjenforening når forholdene ligger til rette for det. Dette stiller krav både til samværets hyppighet og kvalitet. Et foreløpig vedtak griper inn i både barnets og foreldrenes rett til familieliv etter EMK artikkel 8 og barnekonvensjonen art. 16. En rekke hensyn må derfor balanseres mot hverandre. Både etter barnevernsloven §1-3, barnekonvensjonen art. 3 og ved anvendelsen av EMK artikkel 8 er hensynet til barnets beste et grunnleggende hensyn. Der barnets og foreldrenes interesser er i konflikt, fremhever EMD at myndighetene må finne en rimelig balanse – «strike a fair balance» – mellom disse, se HR-2020-662-S avsnitt 53. Interessene må altså balanseres mot hverandre, men hensynet til barnets beste skal tillegges særlig vekt, jf. barnevernsloven §§ 1-3, 7-2, se også Grunnloven § 104.

For at gjenforeningsformålet skal kunne forlates må foreldrene enten være såkalt særlig uegnet, gjenforening skadelig for barnets helse og utvikling eller det må ha gått betydelig tid slik at barnets interesser i stabilitet veier tyngre enn gjenforening (tilknytning til fosterhjemmet), se EMDs dom Strand Lobben mot Norge [EMD-2013-37283-2]1 avsnitt 207-208 og høyesterettsdommen HR-2020-661-S avsnitt 129.

Selv om foreldrene i dag vurderes å kunne gi barnet forsvarlig omsorg skal vedtak om omsorgsovertakelse likevel ikke oppheves dersom barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø i sin nåværende omsorgsbasis, at en flytting kan føre til alvorlige problemer for barnet. Dette

følger av bestemmelsens første ledd andre punktum. I HR-2020-1788-A avsnitt 46 og 49 uttalte Høyesterett eksplisitt at det skjerpede beviskravet og tilknytningsunntaket (se nedenfor) ikke er i strid med verken Grunnloven §§ 102 eller 104 og heller ikke med Norges internasjonale forpliktelser, herunder EMK artikkel 8. Særlig det skjerpede beviskravet er fortsatt undergitt kritikk og ønskes av noen prøvd bredere i Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD), se drøftelser i Prop. 133 L (2020–2021) punkt 11.4.4.2. Unntaket om at en omsorgsovertakelse ikke skal oppheves selv om foreldrene nå kan gi forsvarlig omsorg, forutsetter at flyttingen kan føre til alvorlige vansker for barnet over tid. Det må være tale om vansker som klart overstiger den uro og bekymring som de fleste barn vil føle ved skifte av omsorgsbasis. Det avgjørende er om barnet ved tilbakeføring utsettes for «reell fare for skadevirkninger på lenger sikt». HR-2020-1788-A gir en bred redegjørelse for bruk av bestemmelsen, og det må også ses hen til storkammeravgjørelsen i HR-2020-661-S, særlig avsnitt 143, hva gjelder myndighetenes aktivitetsplikt for å forfølge gjenforeningsmålet. Det er også stilt strenge krav til at det må framgå av premissene hvordan man skal ivareta gjenforeningsmålet også der tilbakeføring hindres av tilknytningskriteriet, eventuelt hvorfor gjenforeningsmålet er oppgitt, jf. HR-2020-1788-A avsnitt 74. Se også barnevernsloven § 8-3 om oppfølgingsplikten og kommentarene til denne bestemmelsen i Bunkholdt og Kvaran (2023). Veilederen Barnevern gir også en oversikt.

- a) Hvilke rettskilder identifiseres i teksten?
- b) På hvilken måte har de ulike rettskildene betydning for din forvaltning av faglig skjønn, når Lises rett til familieliv skal vurderes?

Oppgave 2:

Med utgangspunkt i informasjon fra kasuset, diskuter hvordan barnevernstjenesten best kan ivareta Lise rett til familieliv. Trekk inn relevante juridiske bestemmelser og aktuell faglitteratur i besvarelsen, og innta ulike perspektiver i beskrivelsen av hva som er til Lise beste.

Kriterier oppgitt til studentene i eksamensteksten:

Innhold:

- ✓ Besvarelsen skal vise kandidatens kunnskap og forståelse av det faglige innholdet i emnet.
- ✓ Oppgave 1 og 2 må hver for seg være besvart og vurdert til bestått for at kandidaten skal bestå.

Formelle krav:

- ✓ Alle hjelpemidler tillatt
- ✓ Det forventes bruk av relevante kilder, med henvisninger i tråd med APA. Studenten er særskilt gjort oppmerksom på krav til kildehenvisning ved bruk av kunstig intelligens.
- ✓ Reglene ved Høgskolen i Østfold gjelder, hva angår eksamensarbeid og plagiering

Språk:

- ✓ Et faglig og presist språk.

Sensorveiledning til de enkelte eksamensoppgavene:

Eksamensoppgaven består av to oppgaver som begge må vurderes bestått for at besvarelsen som helhet skal være bestått. Ved karakterfastsettelsen vektet begge oppgavene likt. Besvarelsen skal ha et samlet omfang som ikke overskrider 3.000 ord. Litteraturliste kommer i tillegg. Karakter blir satt ut fra en helhetsvurdering. Gradert bokstavkarakterskala benyttes.

Oppgave 1

I oppgavens del a) blir kandidaten bedt om å identifiseres rettskilder i en fastsatt tekst. Merk her at «Veilederen Barnevern» er en veiledningsside som er utarbeidet av Visma på oppdrag fra Bufdir, og

hvor det gis faglige råd relatert til det barnevernsfaglige arbeidet. Det er et minimum at kandidaten har forsøkt å identifisere rettskilder. En kandidat som gjengir formene rettskildene har i teksten (eks. § 7-2, HR-2020-1788-A) men uten å nevne hvilken rettskilde disse tilhører, vil ikke kunne vurderes til bestått.

Kandidatens besvarelse av oppgave a) henger nøye sammen med oppgave b). Noen kandidater vil bruke oppgave a) til å gi en nærmere innholdsbeskrivelse av rettskildenes relevans i det barnevernsfaglige arbeidet, mens andre vil trekke dette inn i oppgave b) og hvor oppgave a) blir en mer summerisk besvarelse av hvilke rettskilder som er identifisert. Det kan ikke stilles strenge krav til hvor kandidaten gir det faglige innholdet, og oppgave a) og b) må derfor vurderes som helhet ved karakterfastsettelse.

I kandidatens besvarelse av oppgave b) vil kandidaten både kunne trekke veksler på faglitteratur som omhandler forvaltning av faglig skjønn og juridisk litteratur som omhandler betydningen av juridisk metode og rettskildebruk. Det forventes her som et minimum (karakteren E) at kandidaten har relatert besvarelsen sin (i større eller mindre grad) til forhold fra kasuset (Lise). En besvarelse som er løsrevet fra kasuset vil ikke kunne vurderes til bestått.

For å oppnå karakteren C eller bedre er det som et samlet krav for del a) og b) at kandidaten både identifiserer relevante rettskilder, og eksemplifiserer fra teksten hva som er den aktuelle rettskilde. Å benevne rettskilder uten å trekke inn eksempel på eksempelvis hvilken lovtekst som er funnet, hvilket forarbeid som er henvist til osv. vil stå til et minimum, men ikke mer. Den sterke besvarelse viser å ta i bruk en avveiningsmodell for hvilke betydning de ulike rettskildene har, og hvordan dette rammer inn forvaltning av faglig skjønn. Kandidater som viser å ha en avveining av rettskilder som står i misforhold med juridisk metodelære må trekkes for dette. Det har eksempelvis forekommet misforhold mellom «Veilederen Barnevern» og forarbeider, og hvor denne veilederen best kan plasseres som rettsoppfatning, men utformet av ikke-juridisk personell. Kandidater som identifiserer avveiningsmodellen de tar i bruk, eksempelvis Eckhoffs avveiningsmodell, skal krediteres for dette, så lenge innholdet i besvarelsen stemmer med den aktuelle avveiningsmodellen det henvises til.

Kandidater som fremhever det dynamiske forholdet mellom rettskilder og faglig skjønnsutøvelse, hvor juridiske rammer stadig må tolkes og tilpasses nye utfordringer og situasjoner/endringer i samfunnet, skal krediteres for dette. Tilsvarende gjelder for kandidater som trekker inn rettskilder som retningsgivende og det som former konteksten og rommet for skjønnsutøvelsen. Kandidater som anser sin skjønnsforvaltning som «fri» og løsrevet fra rettskildene, må trekkes for det. Sistnevnte besvarelse vil ha vesentlige mangler ved seg.

Oppgave 2

Relevante juridiske bestemmelser som er berørt i undervisning knytter seg her til barnekonvensjonen, menneskerettskonvensjonen, Grunnloven, og barnevernsloven. Undervisningen har belyst ulike faglige og etiske dilemmaer ved retten til familieliv som prinsipp og rettighet, med særskilt fokus på hvilke relasjoner og interesser som omfattes av retten til familieliv.

Når et barn er i offentlig omsorg kan vi oppsummere retten til familieliv til å omhandle tre forhold: (1) retten til å styrke og utvikle bånd, (2) retten til familieliv i ny omsorgsbasis, og (3) retten til gjenforening. Bestemmelsene om familieliv er formulert på noe ulik måte, og hvor det er en rekke både nasjonale og internasjonale bestemmelser som aktualiseres. Mest sentralt i dette emnet vil menneskerettskonvensjonen, barnekonvensjonen, Grunnloven og barnevernsloven være. Kandidater som supplerer med andre konvensjoner (eks. SP eller ØSK) eller andre lover, og som ellers har besvart innenfor kravene til karakteren C eller bedre, skal krediteres for dette.

Gjennom studiet har studentene jobbet med flere EMD avgjørelser (deriblant Strand Lobben), samt Høyesterettsavgjørelser fra mars 2020 og frem til i dag som relaterer seg til barnevernfaglig oppfølgingsarbeid for barn i offentlig omsorg. Vernet om familieliv etter EMK artikkel 8 tar utgangspunkt i en europeisk forståelse av familien som kjernefamilien bestående av gifte foreldre og deres barn. EMD foretar en konkret vurdering av biologiske, sosiale og rettslige bånd. Generelt kan en si at de biologiske og sosiale forhold er av størst betydning. Det kan skilles mellom: (1) familieforhold der det foreligger et biologisk slektskap, og (2) familieforhold til personer uten biologiske bånd til barnet. EMD har i stor utstrekning anerkjent at familieliv kan foreligge mellom en rekke andre persongrupper med mer eller mindre nært slektskap til barnet. Generelt vil det være slik at desto fjerner slektskap det er til barnet, desto større krav er det til at det foreligger omfattende faktiske bånd mellom barnet og den aktuelle person. Det må foreligge en betydningsfull relasjon i det konkrete tilfellet. Forholdet mellom fosterforeldre og fosterbarn kan etter omstendighetene også utgjøre et familieliv. Ved vurderingen må det ses hen til tre kumulative forhold: (1) plasseringens karakter, (2) plasseringens varighet, og (3) den rolle fosterforeldrene har hatt overfor barnet.

Vurderingsrammer:

For at kandidatens besvarelse skal kunne vurderes til karakteren E eller bedre, er det nødvendig at kandidaten viser å diskutere ulike aspekter av de juridiske rammeverket **konkret opp mot faktiske forhold i kasuset om Lise 11 år**. Det innebærer et minimumskrav til at kandidaten har relatert besvarelsen sin (i større eller mindre grad) til konkret informasjon gitt i kasuset. En besvarelse som er løstrevet fra kasuset vil ikke kunne vurderes til bestått. Tilsvarende er det et minimum at kandidaten identifiserer EMK artikkel 8 og barnevernsloven § 7-2 (samvær og kontakt med foreldre), og gjør et forsøk på nærmere innholdsbeskrivelse, for at oppgaven kan vurderes til bestått. Fremstillingen kan imidlertid vise både vesentlige mangler både knyttet til vurderingsevne og selvstendighet.

For å oppnå karakteren C eller bedre forventes det at kandidaten reflekterer rundt familiebegrepet og hvilke relasjoner som her inngår for henholdsvis barnet og foreldrene. Kandidater som ser at barnets rett til familieliv både omhandler livet forut for flytting til offentlig omsorg, og familielivet i fosterhjemmet, skal krediteres for dette. Kandidaten må her vise en jevnt god presentasjon av de ulike bestemmelsene i barnekonvensjonen, menneskerettskonvensjonen, Grunnloven, og barnevernsloven som berører barn og foreldres rett til familieliv. EMK artikkel 8, BK artikkel 3,9,12 og 16, Grl. §§ 102 og 104 er her eksempler som aktualiserer seg, i tillegg til de nevnte bestemmelser i barnevernsloven. Retten til familieliv handler om mer enn samvær mellom barn og foreldre. Kandidater som får frem dette skal krediteres. Det kan imidlertid forekomme variasjoner, og hvor det er kandidatens tekst som helhet som må vurderes.

Den sterke kandidat vil se retten til familieliv i et større bilde, hvor det er en rekke relevante bestemmelser som aktualiseres, og hvor den sterke kandidat viser sammenhenger mellom BK artikkel 3(1) og barnekomitéens momentliste, opp mot Grunnloven § 104, EMK artikkel 8, og barnevernsloven § 1-3. I tillegg er det ulike bestemmelser i barnevernsloven som aktualiseres gjennom momentlisten, som § 1-4 barnets rett til medvirkning, § 1-5 barnets rett til omsorg og rett til familieliv, § 1-7 krav om forsvarlighet, § 1-8 barns kulturelle, språklige og religiøse bakgrunn, § 1-9 samarbeid med barn, familie og nettverk, og med kapittel 7 og 8 når barn er i offentlig omsorg. Undervisningen har i tillegg hatt en særlig faglig fordypning i forståelse av hva som menes med barns sårbarhet (jf. komitéens pkt. 4). Her forventes det at den sterke besvarelse viser å ta i bruk teori i en nærmere drøftelse av hvordan «sårbarhet» kan tillegges ulik vekt avhengig av hvilket perspektiv man inntar. Listen er ikke uttømmende.

Den svake besvarelse vil her nøye seg med å presentere faktiske forhold fra kasuset og henvise til ulike bestemmelser, uten å se sammenhenger. Den sterke besvarelse vil her skape en kompleks

forståelse av at alle forhold påvirker hverandre i større eller mindre grad, og hvor ivaretagelse av barnets rett til familieliv vil innbefatte ulike elementer som eksempelvis barnets medvirkning, foreldreoppfølging, samarbeid, legge til rette for samvær og kontakt, veiledning og oppfølging av fosterhjemmet mv. På den måten vil forhold ved oppfølgingsarbeidet utgjøre et påvirkningsforhold, men det vil også påvirke saksfaktorer som danner grunnlag for vurdering av hvordan man best skal legge til rette for Lises rett til familieliv.

Kandidater som trekker inn teori knyttet til faglig skjønn som resonneringsform i tilknytning til individuelle faktorer, saksfaktorer, eller begge forhold, skal krediteres for dette. Kandidater som ser sammenhenger, skal krediteres for dette. Tilsvarende gjelder for kandidater som eksempelvis trekker inn ulike beslutningsmodeller for å forklare hvordan forvaltning av det faglige skjønn kan lede til ulik forståelse av verdien av familieliv og derav ulik vurdering av hva som er til beste for Lise.

Kandidater som ikke henviser til juridiske bestemmelser i sin besvarelse kan ikke vurderes til bestått, selv om innholdsbeskrivelsene i seg selv er treffende.

Høgskolen i Østfold følger den nasjonale karakterskalaen som er felles for all høyere utdanning i Norge. Følgende graderte bokstavkarakterskala benyttes:

Symbol	Betegnelse	Generell, ikke fagspesifikk beskrivelse av vurderingskriterier
A	Fremragende	Fremragende prestasjon som klart utmerker seg. Kandidaten viser svært god vurderingsevne og stor grad av selvstendighet.
B	meget god	Meget god prestasjon. Kandidaten viser meget god vurderingsevne og selvstendighet.
C	God	Jevnt god prestasjon som er tilfredsstillende på de fleste områder. Kandidaten viser god vurderingsevne og selvstendighet på de viktigste områdene.
D	nokså god	En akseptabel prestasjon med noen vesentlige mangler. Kandidaten viser en viss grad av vurderingsevne og selvstendighet.
E	Tilstrekkelig	Prestasjonen tilfredsstillende minimumskravene, men heller ikke mer. Kandidaten viser liten vurderingsevne og selvstendighet.
F	ikke bestått	Prestasjon som ikke tilfredsstillende de faglige minimumskravene. Kandidaten viser både manglende vurderingsevne og selvstendighet.